

Materiały instruktażowe dla podmiotów prowadzących programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową

Materiały opracowane zostały na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 2021, poz. 1249 z późn. zm.) przy współpracy Wojewody Świętokrzyskiego z przedstawicielami jednostek realizujących programy psychologiczno-terapeutyczne na terenie województwa świętokrzyskiego.

I. Podstawy prawne i organizacyjne realizacji programów psychologiczno-terapeutycznych

1. Program psychologiczno-terapeutyczny dla sprawców przemocy domowej realizowany jest w oparciu o:
  - Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (MP. z 2023, Poz. 1232);
  - Ustawę z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. 1249 z późn. zm.);
  - Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz.U. 2023 poz. 1166);
  - Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz.U. 2023 poz. 1164);
  - Ramowy Program Psychologiczno-Terapeutyczny dla Osób Stosujących Przemoc Domową w Województwie Świętokrzyskim na lata 2023-2028 (Uchwała Nr 8395/23 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 grudnia 2023 r);
2. Opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową należy do zadań zleconych z administracji rządowej realizowanych przez powiat na podstawie art. 6 ust. 4 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
3. **Powiat może zlecić realizację tego zadania w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie podmiotom wymienionym w art. 3 ustawy;**
4. **Powiat, który z różnych przyczyn nie przystąpi do realizacji PPT jest zobowiązany nawiązać współpracę z innym powiatem realizującym Program. O nawiązaniu współpracy z realizatorem PPT, Powiat/PCPR niezwłocznie (pisemnie) informuje wśc. miejscowo Zespoły Interdyscyplinarne, aby w sytuacji wystąpienia potrzeby udziału osoby w PPT, Zespoły Interdyscyplinarne i Grupy Diagnostyczno-Pomocowe**

dysponowały informacjami umożliwiającymi wydanie potencjalnemu uczestnikowi skierowania do PPT. W przypadku, gdy realizator osiągnął limit uczestników PPT i uczestnictwo osoby przekierowanej z innego Powiatu nie mieści się w przyznanym środkach – realizator PPT występuje do Wojewody Świętokrzyskiego z dodatkowym zapotrzebowaniem na uczestnika;

5. Zawartość merytoryczna Programu musi uwzględniać standardy określone w §1 Rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy;
6. Realizacja PPT powinna odbywać się zgodnie z opracowanym i przesłanym do Wojewody Świętokrzyskiego Programem wraz z załączonym wnioskiem o dotację. Wszelkie zmiany i uzupełnienia, także w trakcie realizacji Programu, muszą być przesyłane w formie pisemnej do Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia ŚUW w celu ich akceptacji;
7. Program PPT powinien zostać zatwierdzony do realizacji przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie/Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie **lub** przyjęty Uchwałą Rady Powiatu;

II. Zasady organizacji oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych przez powiat

8. Zgodnie z art. 9 b ust. 8 pkt 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej do zadań grup diagnostyczno-pomocowych należy m. in. *występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.* Rekomenduje się, aby osoby stosujące przemoc domową, które nie były dotychczas objęte oddziaływaniami korekcyjnymi uczestniczyły w pierwszej kolejności w PKE. Program psychologiczno-terapeutyczny powinien stanowić uzupełnienie dla oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych;
9. Powiat jest zobowiązany opracować **bazy teleadresowe** podmiotów oraz organizacji pozarządowych realizujących działania wobec osób stosujących przemoc domową w obrębie powiatu, wraz ze wskazaniem zakresu oddziaływań wobec sprawców przemocy domowej. Powyższe bazy powiat przesyła właściwym miejscowo prezesom sądów rejonowych, prokuratorom rejonowym, komendantom powiatowym/miejskim Policji, komendantom oddziałów Żandarmerii Wojskowej oraz wchodzącym w obręb powiatu gminom, dwa razy w roku do dnia 30 stycznia i do dnia 31 lipca każdego kolejnego roku, zgodnie z zadaniem wskazanym w 3.1.2 Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej;
10. Informacje dotyczące PPT wraz z informacją dotyczącą źródła finansowania zadania zamieszczane są na stronie internetowej powiatu;
11. Powiat przystępujący do realizacji PPT jest zobowiązany zapewnić **zasoby lokalowe** niezbędne do realizacji Programu, tzn.:
  - salę wyposażoną w stoliki i krzesła umożliwiającą swobodne prowadzenie zajęć w grupie min. 15 osób
  - pokój do sesji indywidualnych

- warunki techniczne do przechowywania akt uczestników. Powiat zobowiązany jest zapewnić realizację Programu z zachowaniem należytych standardów ochrony danych osobowych osób uczestniczących w Programie, w tym w zakresie przechowywania dokumentacji ww. osób w sposób gwarantujący zabezpieczenie akt uczestników przed dostępem do nich osób nieuprawnionych.
12. Program nie może być realizowany w miejscu, w którym udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy domowej, a w przypadku, gdy na realizację Programu i na potrzeby udzielania pomocy osobom doznającym przemocy wykorzystywane są te same zasoby lokalowe, Program nie może być realizowany w czasie, w którym udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy. W takim przypadku realizator musi także zapewnić osobom doznającym przemocy domowej możliwość swobodnego opuszczenia lokalu, bez styczności ze sprawcami przemocy domowej;
  13. Jednostka wskazuje dokładną lokalizację Programu w zapotrzebowaniu składanym Wojewodzie Świętokrzyskiemu;

W uzasadnionych okolicznościach dopuszcza się możliwość **zmiany miejsca realizacji PPT w trakcie roku**, w którym Program jest realizowany, o ile jednostka zapewni, że zmiana ta nie będzie wiązać się z pogorszeniem warunków organizacyjno-technicznych oraz nie naruszy warunku określonego w pkt 12. O zmianie lokalizacji PPT i przyczynach tej zmiany powiat informuje niezwłocznie Wojewodę Świętokrzyskiego. Informacje na temat zmiany lokalizacji PPT jednostka realizująca jest zobowiązana przekazać niezwłocznie wszystkim osobom uczestniczącym w Programie;

14. W uzasadnionych przypadkach Program może być realizowany **również w soboty**, o ile Powiat zapewni odpowiednie warunki organizacyjne realizacji PPT i nie będzie to generować dodatkowych kosztów wykonania Programu, związanych z udostępnieniem bazy lokalowej przez Powiat;
15. W szczególnie uzasadnionych przypadkach programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową mogą być prowadzone z wykorzystaniem **środków komunikacji elektronicznej**, umożliwiających porozumiewanie się na odległość. Realizacja PPT tą metodą może być prowadzona wyłącznie pod warunkiem uzyskania pisemnej zgody klienta na realizację Programu tą metodą;

III. Sposób realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego

16. Zgodnie z art. 4 ust. 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej *programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową są realizowane w formie spotkań indywidualnych lub grupowych*. Rekomenduje się jednak, aby Program był realizowany w formie mieszanej tj. zajęć grupowych, uzupełnionych sesjami indywidualnymi. W trakcie programu psychologiczno-terapeutycznego poszczególne formy spotkań mogą być stosowane przemiennie, tak aby w największym stopniu zindywidualizować i dostosować oddziaływania psychologiczno-terapeutyczne do potrzeb osób stosujących przemoc domową. Łączny czas trwania Programu obejmuje minimum **25 godzin zegarowych** na jednego uczestnika;

17. **Rekomenduje się, aby zajęcia prowadzone były w grupie min. 5 osób (maks. 15 osób). W przypadku braku możliwości utworzenia grupy (np. w sytuacji rezygnacji uczestników z zajęć w trakcie już trwającego cyklu lub problemów z utworzeniem grupy) dopuszcza się możliwość realizowania Programu w mniejszej grupie, jak również rezygnację z zajęć grupowych na rzecz sesji indywidualnych, przy czym niezależnie od formy realizacji zajęć (grupowe, indywidualne, mieszane) liczba godzin przypadających na 1 uczestnika musi spełniać minimum godzinowe określone w wytycznych;**
18. **Planowane przerwy pomiędzy kolejnymi zajęciami nie powinny być dłuższe niż 2 tygodnie (dopuszcza się wyjątek od tej zasady w sytuacji wystąpienia dni świątecznych/wolnych od pracy, sytuacjach losowych - związanych np. z chorobą trenera);**
19. **Wskazane jest, aby Program prowadzony był przez dwie osoby, najlepiej kobietę i mężczyznę;**
20. **Wskazane jest, aby osoby prowadzące PPT uczestniczyły w indywidualnej superwizji przynajmniej raz w trakcie trwania Programu. Superwizja może być prowadzona również w formie zdalnej, jeśli wynika to z potrzeb osób prowadzących Program. Informacja na temat ww. wsparcia kadry prowadzącej PPT powinna znaleźć się w Programie zatwierdzonym przez Dyrektora PCPR/MOPR lub przyjętym do realizacji Uchwałą. Informacja na temat ww. elementu Programu powinna znaleźć się w Programie zatwierdzonym przez Dyrektora PCPR/MOPR lub przyjętym do realizacji Uchwałą;**
21. **Osoby kierowane do udziału w Programie przez sądy, a nie mogące w nim uczestniczyć na terenie danego powiatu, mogą być kierowane do podmiotu realizującego Program na terenie innego powiatu, zlokalizowanego najbliżej miejsca zamieszkania tych osób;**
22. **Osobę stosującą przemoc domową, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, podmiot odpowiedzialny za skierowanie do PPT w pierwszej kolejności zobowiązuje do udziału w terapii leczenia uzależnienia. Podmioty kierujące (w szczególności Zespoły interdyscyplinarne) mogą skierować ww. osoby do PPT dopiero po przedłożeniu przez ww. osoby zaświadczenia w przedmiocie ukończenia psychoterapii uzależnień. Realizator PPT nie odpowiada za kierowanie ww. osób do udziału w terapii leczenia uzależnienia;**
23. **Przyjęcie do PPT osób z zaburzeniami psychicznymi jest możliwe pod warunkiem dostarczenia zaświadczenia od lekarza psychiatry o możliwości udziału w Programie, przy czym w sytuacji wystąpienia zachowań zakłócających przebieg Programu może podjąć decyzję o wykreśleniu osoby z listy uczestników. O wykreśleniu osoby z listy uczestników PPT powiat niezwłocznie informuje podmiot kierujący uczestnika PPT wraz z uzasadnieniem podjętej decyzji;**
24. **Warunkiem przystąpienia do Programu jest podpisanie przez klienta kontraktu określającego:**
  - zasady uczestnictwa w programie,
  - usprawiedliwiania ewentualnych nieobecności,
  - warunki ukończenia programu,

- konsekwencje przerwania realizacji Programu.
25. Każde uczestnictwo w zajęciach (zarówno grupowych, jak i indywidualnych) powinno być odnotowane na liście obecności, obejmującej:
- datę spotkania,
  - czas trwania spotkania,
  - temat spotkania,
  - liczbę godzin,
  - czytelne podpisy uczestników programu oraz prowadzących/prowadzącego Program.

Dodatkowo realizator zobowiązany jest w stosunku do każdego uczestnika prowadzić **indywidualną kartę przebiegu Programu** obejmującą m.in. diagnozę stosowanej przemocy, uwagi i wnioski oraz wskazania do pracy ze sprawcą, a w stosunku do osób przyjętych do Programu oraz osób, które ukończyły Program realizować obowiązki wskazane w pkt 27.

26. W przypadku nieprzyjęcia do grupy osoby skierowanej w trybie art. 9b ust. 2 pkt 9 ustawy (Dz. U. 2021, poz. 1249 z późn. zm.) przez Zespół Interdyscyplinarny, z uwagi na **brak miejsc**, powiat wydaje skierowanej osobie potwierdzenie (zaświadczenie) o wpisaniu ww. na listę osób oczekujących na realizację PPT, o czym informuje w formie pisemnej również Zespół Interdyscyplinarny, który skierował ww. osobę do udziału w PPT. Zasadnym jest, aby realizator w piśmie przekazał wśc. zespołowi interdyscyplinarnemu informację na temat liczby osób oczekujących na realizację PPT, pozycji na liście osoby skierowanej oraz przewidywanym czasie oczekiwania na przyjęcie do Programu;
27. Osobom, które przystąpiły do programu psychologiczno-terapeutycznego, jak również osobom, które ukończyły PPT **realizator wydaje dokumenty**, dla których wzory określono w §1 ust. 1-2 *Rozporządzenia MRiPS z dnia 20 czerwca 2023w sprawie wzoru zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wzoru zaświadczenia o ukończeniu tych programów, a także wzorów pouczeń w związku z uczestnictwem osób stosujących przemoc domową w tych programach (Dz.U. 2023, poz. 1164):*
- **zaświadczenie o zgłoszeniu** się do uczestnictwa w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
  - **zaświadczenia o ukończeniu** programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową;
28. W przypadku **zerwania kontraktu** przez uczestnika PPT, realizator informuje osobę o skreśleniu z listy uczestników PPT oraz niezwłocznie informuje o tym fakcie podmiot, który skierował osobę do udziału w PPT;
29. **Powiat winien zapewniać zatrudnienie kadry realizującej PPT (umowy zlecenia, dodatki specjalne) w oparciu o wymagania kwalifikacyjne wskazane w §5 Rozporządzenia dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy.**

IV. Finansowanie realizacji Programu

30. Kwota dotacji przypadająca na 1 uczestnika PPT wynosi 1 000 zł;

31. Przesłanie zapotrzebowania finansowego przez powiat nie jest równoznaczne z otrzymaniem dotacji na Program;
32. Wojewoda Świętokrzyski rozdzielając środki bierze pod uwagę zapewnienie dostępności do Programów we wszystkich powiatach, które złożyły zapotrzebowanie. Wysokość dotacji na uczestników PPT w danym powiecie jest wyliczana na podstawie **algorytmu opracowanego przez Oddział ds. Informatyzacji i Spraw Społecznych**. W przypadku, gdy zapotrzebowanie zgłoszone przez powiaty przekroczy wysokość dostępnych środków finansowych, Wojewoda Świętokrzyski w oparciu o ww. algorytm dokonuje proporcjonalnego pomniejszenia środków finansowych, tak by każda zgłoszona jednostka otrzymała dotację na realizację Programu;
33. Powiat realizujący programy PPT zobowiązany jest do prowadzenia **odrębnej księgowości** w zakresie wykorzystania dotacji;
34. Środki finansowe z dotacji należy wydatkować celowo i gospodarnie. Wydatki kwalifikowalne w ramach dotacji to:
- wynagrodzenia dla kadry prowadzącej program psychologiczno-terapeutyczny;
  - superwizję;
  - materiały biurowe, edukacyjne;
  - wynajem sali*
  - drobne art. spożywcze – kawa, herbata, etc. (nie więcej niż 2% dotacji);
  - **inne – uzasadnione przez realizatora i niezbędne dla realizacji PPT koszty**

*Koszt najmu sali stanowi wydatek kwalifikowalny do pokrycia ze środków dotacji wyłącznie w sytuacji, gdy żadna z jednostek organizacyjnych powiatu nie dysponuje odpowiednimi zasobami lokalowymi, które mogłyby być wykorzystane w tym celu i powiat zmuszony jest korzystać z pomieszczeń innego podmiotu lub w przypadku, gdy udostępnienie pomieszczeń przez powiat następuje w dni wolne od pracy (weekendy) i generuje dodatkowe koszty związane z udostępnieniem bazy lokalowej (np. koszt wynagrodzenia pracownika gospodarczego)

Wszelkie dodatkowe kategorie kosztów związanych z realizacją Programu powiat składający zapotrzebowanie zobowiązany jest uzasadnić, wskazując dlaczego poniesienie danego wydatku jest niezbędne dla realizacji Programu.

35. W przypadku powzięcia w trakcie roku informacji o braku możliwości rozpoczęcia Programu, na który przyznana została dotacja, **powiat niezwłocznie informuje** (w formie pisemnej) Wojewodę Świętokrzyskiego, tak by środki niewykorzystane przez jednostkę mogły zostać rozdysponowane na dodatkowych uczestników PPT wśród powiatów, które w trakcie realizacji PPT zgłoszą taką potrzebę;
36. **Niewykorzystane środki dotacji** Powiat zobowiązany jest zwrócić na rachunek bankowy Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego **89 1010 1238 0853 3913 9135 0000** w terminie 15 dni od daty zakończenia realizacji programu psychologiczno-terapeutycznego.

37. Od niewykorzystanej kwoty dotacji zwróconej po terminie, nalicza się odsetki w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, począwszy od dnia następującego po dniu, w którym upłynął termin zwrotu. Odsetki należy zwrócić na rachunek bankowy Zleceniodawcy o numerze: **59 1010 1238 0853 3922 3100 0000**.

V. Ewaluacja i monitoring

38. Przebieg i efekty programów psychologiczno-terapeutycznych wobec osób stosujących przemoc domową objęte są działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi prowadzonymi przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację PPT, a wyniki tych działań są wykorzystywane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod programami. Działania monitorujące winny trwać w trakcie i po zakończeniu realizacji Programu **przez okres 3 lat**. Jednostka realizująca Program powinna minimum **raz na pół roku** otrzymać informację dotyczącą funkcjonowania sprawy w środowisku domowym. Realizator Programu zobowiązany jest współpracować w powyższym zakresie z zespołem interdyscyplinarnym funkcjonującym w gminie właściwej ze względu na miejsce zamieszkania uczestnika Programu;
39. Wydział Polityki Społecznej i Zdrowia monitoruje realizację programów psychologiczno-terapeutycznych m. in. poprzez **sprawozdania jednorazowe** publikowane w Centralnej Aplikacji Statystycznej. Dane w sprawozdaniach jednorazowych muszą być zgodne z danymi przesyłanymi w sprawozdaniu resortowym o symbolu PRZEMOC dotyczącym realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Dane sprawozdawcze przekazywane przez realizatorów PPT winny zawsze odnosić się do osób będących uczestnikami Programu oraz osób, które ukończyły Program:
- **Za osobę, która przystąpiła do programu psychologiczno-terapeutycznego** uznaje się osobę, która podpisała kontrakt określający zasady uczestnictwa w programie, odbyła rozmowę indywidualną z trenerem oraz uczestniczyła w minimum **3 godzinach zegarowych zajęć**;
  - **Za osobę, która ukończyła program psychologiczno-terapeutyczny** uznaje się osobę, która odbyła minimum **25 godzin zegarowych zajęć** w ramach prowadzonego przez dany powiat Programu.